

Študentská vedecká aktivita

Teoreticko-metodologické východiská neplatenej práce v rozvinutých a menej rozvinutých regiónoch sveta

Bc. Vanesa Kováčiková

Sekcia: Spoločenské vedy

Konzultant: doc. Mgr. Ing. Miroslava Knapková, PhD.

Banská Bystrica

2026

Abstrakt

Podstatným aspektom neplatenej práce sú faktory, ktoré ju ovplyvňujú. V našej práci sa primárne venujeme geografickému kontextu a stupňu ekonomického rozvoja regiónu, v ktorom sa neplatená práca vykonáva. Rozvinuté a menej rozvinuté, respektíve rozvojové regióny, so sebou prinášajú v kontexte neplatenej práce množstvo špecifik. Z daného dôvodu je preto cieľom predloženej práce analyzovať a porovnať vybrané štúdie týkajúce sa neplatenej práce vo vybraných rozvinutých a menej rozvinutých (rozvojových) regiónoch sveta. Analýza a komparácia sa zameriava na Egypt, Bhután, Guatemalu, Slovensko, Austráliu a Spojené Kráľovstvo. Výsledky naznačujú, že bez ohľadu na stupeň ekonomického rozvoja regiónu, neplatenej práci venujú viac času ženy. Z hľadiska rozdielov medzi pohlaviami, väčšiu rodovú priepasť v oblasti neplatenej práce sme identifikovali pri menej rozvinutých (rozvojových) regiónoch.

Kľúčové slová: Neplatená práca; prerozdeľovanie neplatenej práce; rozvinuté a rozvojové regióny; geografický kontext

Abstract

One key aspect of unpaid work concerns the factors that influence it. This paper primarily focuses on the geographical context and the level of economic development of the region in which unpaid work is performed. Developed and less developed, or developing, regions bring with them a number of specific characteristics in the context of unpaid work. For this reason, the aim of the present study is to analyse and compare selected studies addressing unpaid work in developed and less developed (developing) regions of the world. The analysis and comparison focus on Egypt, Bhutan, Guatemala, Slovakia, Australia, and the United Kingdom. The results suggest that, regardless of the level of economic development of a region, women devote more time to unpaid work. In terms of gender differences, a larger gender gap in unpaid work was identified in less developed (developing) regions.

Key words: Unpaid work; allocation of unpaid work; developed and developing regions; geographical context

Úvod

Neplatená práca je významnou súčasťou domácností naprieč celým svetom. Autori zaznamenali jej vplyv na ekonomický rast spoločnosti, pozitívny vplyv na životnú úroveň

obyvateľstva a rozvoj praktických kompetencií jednotlivcov (Kollár, Hronec, 2016; Uramová, Knapková, Hronec, 2018). Ovpľyňuje ju mnoho faktorov, pričom v našej práci sa budeme venovať najmä jej geografickému kontextu a stupňu ekonomického vývoja regiónu, v ktorom sa vykonáva. Cieľom predloženej práce je preto analyzovať a porovnať vybrané štúdie týkajúce sa neplatennej práce vo vybraných rozvinutých a menej rozvinutých (rozvojových) regiónoch sveta. Zameriame sa na ich metodologické postupy a dosiahnuté výsledky, ktoré boli identifikované v Egypte, Bhutáne, Guatemale, Austrálii, Spojenom Kráľovstve a na Slovensku. Tripathi, Azhar, a Zhai (2022) uvádzajú, že neplatená práca v krajinách južnej Ázie – Afganistan, Bhután, India a ďalšie, ktoré sú klasifikované ako rozvojové, teda menej rozvinuté, sú charakteristické vysokým rozsahom času, ktoré ženy venujú neplatennej práci. Mittal (2022) však zaznamenala, že ženy v rozvinutých a rovnako menej rozvinutých krajinách, vykonávajú väčší podiel neplatennej práce v domácnosti, avšak rozdiel medzi mužmi a ženami je výrazne vyšší v oblastiach menej rozvinutých regiónov. Neplatená práca je vysoko rodovo podmienená najmä v chudobnejších domácnostiach, čo vedie k znevýhodneným pozíciám žien, pričom v krajinách s nízkym HDP sa dané účinky ešte viac prehlbujú (Lightman, Link, 2021).

V úvodnej časti práce sa zameriame na teoretické východiská zaoberajúce sa neplatenou prácou, geografickým kontextom a stupňom ekonomického rozvoja v súvislosti s ich vplyvom na neplatenú prácu a vymedzenie pojmov rozvinutý a menej rozvinutý – rozvojový región. Následne sa budeme venovať analýze a komparácii metodologických postupov a nadobudnutých výsledkov jednotlivých štúdií. Práca sa snaží vyplniť medzeru absencie, respektíve nízkeho počtu výstupov na danú tému a v danom kontexte.

1. Metodológia

Cieľom predloženej práce je analyzovať a porovnať vybrané štúdie týkajúce sa neplatennej práce v rozvinutých a menej rozvinutých (rozvojových) regiónoch sveta. Cieľ bol stanovený na základe identifikovanej medzery absencie, respektíve nízkeho počtu výstupov na danú tému a v danom kontexte. V prvej časti práce sme sa venovali teoretickým východiskám, ktoré sme čerpali primárne z internetových zdrojov, vedeckých časopisov, databáz, zborníkov, či knižnej literatúry. Pre potreby spracovania ďalšej časti príspevku boli vybraté vedecké štúdie zaoberajúce sa neplatenou prácou v domácnostiach. Štúdie do analýzy sme čerpali z databáz Web of Science, Scopus a Google Scholar, na základe kľúčových slov „neplatená práca“, „štruktúra neplatennej práce“, „rozsah neplatennej práce“, „rozvinutý región“, „menej rozvinutý región“, „špecifiká neplatennej práce“, „geografický kontext neplatennej práce“, ktoré sme navzájom vo vyhľadávaní kombinovali. Následne sme ich skontrolovali, a vybrali sme z nich

len tie, ktoré sa zameriavali na 1. rozvinuté/rozvojové regióny, 2. neplatenú prácu, 3. špecifiká rozsahu a štruktúry neplatennej práce v danom regióne. Do finálnej obsahovej analýzy bolo zaradených šesť článkov, a to na základe splnenia našich výberových kritérií. Z geografického hľadiska a stupňa ekonomického rozvoja, boli tri z nich zamerané na rozvinuté regióny, a tri z nich na menej rozvinuté (rozvojové) regióny. Z oblasti rozvinutých regiónov sme analyzovali Slovensko, Austráliu a Spojené Kráľovstvo, a z oblasti menej rozvinutých regiónov Egypt, Bhután a Guatemalu. Ich stupeň ekonomického rozvoja sme identifikovali na základe analýzy dostupných dát a literatúry. Výber konkrétnych štúdií, bol okrem splnenia našich vopred stanovených kritérií výberu, založený na základe ich dostupnosti a relevantnosti. Z metód vedeckého skúmania sme využili predovšetkým analýzu, syntézu a komparáciu. Pre zaručenie prehľadnosti číselných dát a údajov sme zostavili tabuľku.

2. Neplatená práca v rozvinutých a menej rozvinutých regiónoch sveta

V rámci danej kapitoly predloženej práce sa budeme venovať teoretickému vymedzeniu neplatennej práce a jej prerozdeleniu v domácnostiach. Uvedieme geografický kontext a stupeň ekonomického rozvoja regiónov ako faktor neplatennej práce. Následne vymedzíme pojmy rozvinutý a menej rozvinutý, teda rozvojový región. V ďalšej časti práce sa budeme venovať analýze a komparácii metodologických východísk a výsledkov vybraných štúdií.

2.1. Geografický kontext a stupeň ekonomického rozvoja ako faktor neplatennej práce

Neodlúčiteľnou súčasťou každodenného života jednotlivcov je neplatená práca. Predstavuje dôležitý prvok blahobytu a ekonomickej aktivity ako z individuálneho hľadiska, tak z makroekonomického hľadiska (Alonso a kol., 2019; Hirway, 2015). Autorka Považanová (2016, s.27, in: Uramová, Orviská a kol., 2016) zaznamenala v existujúcej literatúre množstvo rozmanitých charakteristík neplatennej práce, pričom identifikovala niekoľko kľúčových a zhodujúcich sa aspektov. Tvrdí, že ide o prácu, ktorá je cieľavedomou a produktívnou aktivitou, realizovanou domácnosťami bezodplatne, a to mimo prostredia oficiálneho trhu práce. Bednárík (2024) dodáva, že z neplatennej práce majú spravidla úžitok tí členovia domácnosti, v ktorých sa daný druh práce vykonáva, naopak nevýhodu z finančného hľadiska tí, ktorí sú jej vykonávateľmi. Ak sa pozrieme na konkrétne činnosti neplatennej práce, Eurostat (2019), či ostatní autori (Alonso, 2019; Carneiro a kol., 2023; Singh, Pattanaik, 2020) uvádzajú varenie a výrobu potravín, nakupovanie, umývanie riadu, starostlivosť o deti, starostlivosť o izbové rastliny, zber vody, starostlivosť o domácich miláčikov, manažment domácnosti, či starostlivosť o deti v inej domácnosti.

Mnohí autori identifikovali prítomnosť nerovnomerného rozdelenia neplatenj práce v rámci domácnosti, pričom najväčšia záťaž bola zaznamenaná práve u žien. Jednými z nich sú Ervin a kol. (2025), Sahu (2024), či Hertog a kol. (2021). Kým Román (2021) uvádza ako faktor prerozdelenia neplatenj práce v domácnostiach pohlavie, Dendorfer a kol. (2021) úroveň vzdelania, Zhou a Kan (2023) prítomnosť dieťaťa, Hwang, Lee a Lee (2019) vymedzili geografické hľadisko. Konkrétne sa zameriavajú na miesto narodenia manžela. Identifikovali vzťah medzi regiónom jeho narodenia, a rozsahom neplatenj práce v domácnosti. V prípade, že daný región je charakteristický vysokým pomerom chlapcov pri narodení, väčšinu domácich prác vykonáva manželka, zatiaľ čo alokovaný objem času manžela sa nemení. Tripathi, Azhar a Zhai (2022), ktorí sa špecificky venovali neplatenj opatrovateľskej práci žien v Južnej Ázii, podobne ako predošlí autori uvádzajú, že jedným z faktorov neplatenj práce je geografická poloha. Zhao, Akter a Golley (2026) taktiež poukazujú na geografický kontext, pričom sa zameriavajú na vplyv energetickej chudoby na neplatenú prácu vo vidieckej Číne. Domácnosti postihnuté energetickou chudobou venujú viac času neplatenj práci, pričom bremeno nesú opäť ženy. Geografickú polohu, konkrétne urbanizačný charakter územia ako faktor neplatenj práce uvádzajú aj autori Campbell-Enns a kol. (2023). Tvrdia, že neplatenou opatrovateľskou prácou trávajú viac času ľudia na vidieku, ako v mestských oblastiach.

V súvislosti s geografickým kontextom a stupňom ekonomického rozvoja sa budeme venovať pojmom rozvinutý a menej rozvinutý (rozvojový) región. Rozvinutý región je charakteristický pokročilou úrovňou industrializácie, vysokým príjmom na obyvateľa, dominanciou sektoru služieb, významným zapájaním sa do voľného obchodu, a kľúčovou pozíciou v globálnej ekonomike. Naopak rozvojové regióny sa v mnohých prípadoch vyznačujú nízkou úrovňou príjmov, rozšírenou chudobou, nedostatočnou infraštruktúrou, obmedzeným prístupom k pitnej vode a elektrine, či vysokou mierou nezamestnanosti. Ďalšími kritériami pre klasifikáciu krajín podľa úrovne ich rozvoja je taktiež hrubý domáci produkt, národný domáci produkt, životná úroveň, či index ľudského rozvoja (Bohannon, 2024; Rohland, 2024). Ak sa pozrieme na konkrétne krajiny, medzi rozvinuté možno zaradiť Austráliu, Rakúsko, Kanadu, Slovensko, Poľsko, Belgicko, Nový Zéland, Spojené štáty Americké, Turecko, či Thajsko. Menej rozvinuté, teda rozvojové krajiny sú Senegal, Madagaskar, Kongo, India, Keňa, Egypt, Bangladéš, Bhután, či Guatemala (Paprotny, 2021; Sabir, Rafique, Abbas, 2019). Sabir, Rafique, Abbas (2019) ich rozdelili z hľadiska úrovne príjmu na krajiny s nízkym príjmom (Rwanda, Senegal), s nižším stredným príjmom (Egypt, Guatemala), s vyšším stredným príjmom (Rusko, Rumunsko) a s vysokým príjmom (Belgicko, Fínsko). Komplexný prehľad rozvinutých a rozvojových krajín sa nachádza v prílohe 1

a v prílohe 2. V nasledujúcej časti sa budeme venovať metodologickým východiskám skúmania neplatennej práce v menej rozvinutých (rozvojových) regiónoch – Egypte, Bhutáne, Guatemale, a v rozvinutých regiónoch – Slovensku, Austrálii a Spojenom Kráľovstve.

2.2. Metodologické východiská skúmania neplatennej práce v rozvinutých a menej rozvinutých regiónoch sveta

Atallah a Hesham (2024) svoj prieskum zameriavajú na rodovú priepasť a neplatenú opatrovateľskú prácu, ktorá vplýva na výsledky trhu práce v Egypte. Rozvojovú krajinu v južnej Ázii – Bhután v kontexte rozsahu, prerozdelenia a hodnoty neplatennej práce uvádzajú Suh a kol. (2020). Rozhodovaním jednotlivcov a domácností o využívaní času v Guatemale sa zaoberali autorky Espino, Hermeto a Soares (2020). Ak sa pozrieme na rozvinuté regióny, Ervin a kol. (2023) sa zameriavajú na Austráliu, pričom uvádzajú špecifiká neplatennej práce v danom regióne, a jej vplyv na duševné zdravie obyvateľov. Boďa a kol. (2024) skúmajú rozdelenie času, rodové rozdelenie práce a jej faktory naprieč slovenskými párovými domácnosťami. Využívaniu času mužmi a ženami venujú pozornosť aj Pailhé, Solaz a Stanfors (2020). Na rozdiel od predošlých autorov sa nezaoberajú výlučne jedným regiónom, a však pre účely nášho príspevku budeme pracovať s dátami týkajúcimi sa Spojeného Kráľovstva.

Autori Atallah a Hesham (2024) čerpali údaje z prieskumu využívania času jednotlivcov, ktorý bol realizovaný prostredníctvom denníka. Respondenti uviedli čas kedy sa prebudili, kedy išli spať, a zároveň medzitým monitorovali v 15 minútových intervaloch všetky aktivity, ktoré počas dňa vykonali. Aktivity boli vopred klasifikované do deviatich primárnych kategórií, ako výroba tovarov pre vlastné konečné použitie, neplatené domáce služby pre členov domácnosti a rodiny, či neplatená starostlivosť o členov domácnosti a rodiny. Suh a kol. (2020) podobne ako predošlí autori pracovali s údajmi z prieskumu využívania času. Respondenti bhutánskych domácností boli rovnako požiadaní, aby zrekonštruovali svoj deň, respektíve všetky činnosti, ktoré počas 24 hodín vykonali. V porovnaní s predošlým prieskumom, autori vymedzili kratšie intervaly zaznamenávania aktivít – vo frekvencii 10 minút, a zároveň zvolili rozličné vymedzenie kategórii aktivít. Uvádzajú 3 široké kategórie činností, 15 hlavných skupín činností a 89 podskupín. Pozornosť však upriamujú na varenie, umývanie riadu, upratovanie, pranie, starostlivosť o deti a učenie sa s deťmi. Espino, Hermeto a Soares (2020) vykonali analýzu na základe údajov z Národného prieskumu životných podmienok (ENCOVI). Daný prieskum nie je primárne zameraný na využívanie času, aj napriek tomu, že danými údajmi disponuje. Autorky sa zameriavajú výlučne na dve kategórie neplatennej práce – domáce práce a starostlivosť o deti. Štúdia Ervina a kol. (2023) sa opierala o údaje čerpané z prieskumu

HILDA, ktorý sa zaoberá dynamikou rodín, trhom práce a ekonomickým a subjektívnym blahobytom austrálskych domácností. Venovali pozornosť domácim prácam, starostlivosti o deti, starostlivosti o staršie alebo choré osoby a o aktivitám vykonávaným vo vonkajšom prostredí. Bod'a a kol. (2024) ako najoptimálnejšie vyhodnotili zber dát prostredníctvom dotazníka. Do slovenských domácností boli distribuované osemdielne dotazníky, identifikujúce ich socioekonomické údaje, štruktúru aktivít, vybrané aspekty plateného zamestnania, či vzorce dochádzania do práce. Respondenti boli požiadaní o poskytnutie týždenných údajov vykonávania platenej práce a neplatenej práce podľa kategórii vychádzajúcich z metodiky HETUS. Následne autori rozčlenili neplatenú prácu do troch kategórií – rutinné domáce práce, nerutinné domáce práce a starostlivosť. Autori Pailhé, Solaz a Stanfors (2020) využívali údaje z už existujúceho prieskumu využívania času, ktorý bol realizovaný formou denníka – zaznamenávania všetkých svojich aktivít počas obdobia 24 hodín. Osobitne analyzovali pomerne detailné kategórie neplatenej práce ako varenie, upratovanie, pranie, žehlenie, záhradkárčenie, nakupovanie, vozenie detí, pomoc deťom s domácimi úlohami a ďalšie.

Výskumná vzorka autorov Atallah a Hesham (2024) bola obmedzená na osoby vo veku 15 až 64 rokov, čo je v Egypte typické vekové rozpätie účastníkov na trhu práce. Pôvodná vzorka predstavovala 70 636 jednotlivcov, a však autori pracujú so vzorkou 41 978 jednotlivcov. Rovnaké vekové kritérium zvolili aj Suh a kol. (2020), pričom ich vzorka zahŕňala 7 153 respondentov zastupujúcich bhutánske domácnosti. Z hľadiska pohlavia 41 % respondentov boli muži a zvyšný percentuálny podiel ženy. Finálnu vzorku prieskumu v Guatemale za sledované obdobie (rok 2014) tvorilo 8 219 žien a 7226 mužov, všetci starší ako 15 rokov (Espino, Hermeto, Soares, 2020). Ervin a kol. (2023) stanovili vekové kritérium na úrovni 25 až 64 rokov a do analýzy bolo zahrnutých 21 014 respondentov. Menej početnú výskumnú vzorku uvádzajú Bod'a a kol. (2024), pričom pôvodná predstavovala 732 domácností a pre účely analýzy ju zúžili na 403 párových heterosexuálnych domácností, teda 806 respondentov. Páry rozdelili do niekoľkých kategórií, a však pre účely našej práce nie je potrebné ich rozlišovať. Účastníci prieskumu v Spojenom Kráľovstve boli vo veku od 20 do 64 rokov v rodovom zastúpení – 4 390 mužov a 5 218 žien (Pailhé, Solaz, Stanfors, 2020). Následne sa zameriame na komparáciu výsledkov, ktoré jednotlivé štúdie zaznamenali.

2.3. Komparácia výsledkov v oblasti neplatenej práce v rozvinutých a menej rozvinutých regiónoch sveta

Každá z analyzovaných štúdií venovala osobitnú pozornosť rozsahu neplatenej práce v skúmaných domácnostiach. Prehľad konkrétnych časových údajov je zobrazený v tabuľke 1.

Tabuľka 1 Priemerný denný čas venovaný neplatenj práci vo vybraných rozvinutých a menej rozvinutých (rozvojových) regiónoch

Skúmaná krajina, autor	Stupeň ekonomického rozvoja	Rozsah neplatenj práce – ženy	Rozsah neplatenj práce – muži
Egypt; Atallah, Hesham (2024)	Menej rozvinutý (rozvojový) región	4,70 hod. (mestské časti) / 5,90 hod. (vidiek)	0,90 hod. (mestské časti) / 0,90 hod. (vidiek)
Bhután; Suh a kol. (2020)	Menej rozvinutý (rozvojový) región	3,98 hod. (mestské časti) / 3,45 hod. (vidiek)	1,57 hod. (mestské časti) / 1,38 hod. (vidiek)
Guatemala; Espino, Hermeto, Soares (2020)	Menej rozvinutý (rozvojový) región	4,70 hod.	0,74 hod.
Austrália; Ervin a kol. (2023)	Rozvinutý región	5,44 hod.	3,13 hod.
Slovensko; Boďa a kol. (2024)	Rozvinutý región	7 hod.	3,51 hod.
Spojené Kráľovstvo; Pailhé, Solaz, Stanfors (2020)	Rozvinutý región	4,88 hod.	3,67 hod.

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa Atallah a Hesham (2024), Suh a kol. (2020), Espina, Hermeta a Soaresa (2020), Ervina a kol. (2023), Boďu a kol. (2024), Pailhé, Solaza a Stanforsa (2020).

Ak sa pozrieme na rozsah neplatenj práce vykonávanej v sledovaných domácnostiach, ktorý znázorňuje tabuľka 1, je viac než zrejmé, že bez ohľadu na stupeň ekonomického rozvoja krajiny, väčšinu neplatených prác v rámci domácností vykonávajú ženy. Najviac času identifikovali Boďa a kol. (2024) v rozsahu 7 hodín denne u žien žijúcich na Slovensku, a naopak najmenší rozsah neplatenj práce žien sme zaznamenali na vidieku v Bhutáne, a to v priemere 3,45 hodín denne (Suh a kol., 2020). Ak sa pozrieme na čas venovaný mužmi, v rámci rozvinutých regiónov sme zaznamenali podobné údaje, a to v rozmedzí od 3,13 až 3,67 hodín denne. V prípade menej rozvinutých, respektíve rozvojových

regiónov, sme u mužov zaznamenali v porovnaní s údajmi rozvinutých regiónov, niekoľkonásobne nižšie hodnoty. V Guatemale a Egypte muži trália neplatenou prácou menej ako hodinu denne, a v Bhutáne približne o pol hodinu denne viac. Okrem rozsahu ako takého, sme zaznamenali rozdiely alokovaného času medzi pohlaviami. Najnižší rozdiel sme zaznamenali v rozvinutom regióne – Spojenom Kráľovstve, ktorý predstavoval 1,21 hodín denne. Naopak v menej rozvinutom regióne – Bhutáne rozdiel medzi pohlaviami predstavoval necelé 4 hodiny denne. Na základe analýzy a komparácie výsledkov možno tvrdiť, že najrovnomernejšie rozdelenie domácich prác vrátane starostlivosti, respektíve blížiac sa k rovnomernosti, zaznamenávame v Spojenom Kráľovstve, a naopak najnerovnomernejšie v Bhutáne. Ak sa pozrieme na oblasť Slovenska, výsledky nie sú taktiež pozitívne, a rozdiel naznačujúci nerovnomernosť medzi pohlaviami predstavuje približne 3,50 hodiny denne (Atallah, Hesham, 2024; Espino, Hermeto, Soares, 2020; Pailhé, Solaz, Stanfors, 2020; Suh a kol., 2020).

Na základe časových údajov pre jednotlivé krajiny z tabuľky 1, sme stanovili priemerné hodnoty pre obe kategórie regiónov. Ak sa pozrieme na menej rozvinuté regióny, ženy venujú približne trikrát viac času práci neplatenj (4,38 hod.) ako práci platenej (1,38 hod.), pričom u mužov pozorujeme opačný trend. Platenou prácou trália takmer štyrikrát viac (4,12 hod.) času ako prácou neplatenou (1,04 hod.). V prípade rozvinutých regiónov bola podobne u žien identifikovaná prevaha neplatenj práce a u mužov platenej práce, a však rozdiely medzi jednotlivými typmi práce neboli tak výrazné, ako pri menej rozvinutých regiónoch. V oblasti prerozdeľovania neplatenj práce medzi pohlaviami, sú menej rozvinuté regióny charakteristické niekoľkonásobne vyššou nerovnomernosťou, ako v prípade rozvinutých regiónov. Na druhú stranu je zaujímavým faktom skutočnosť, že aj napriek tomu, že ženy z rozvinutých regiónov venujú približne trikrát viac času platenej práci ako ženy z menej rozvinutých regiónov, ich alokácia času na neplatené práce sa neznižuje, dokonca nimi v priemere strávia približne o 1 hodinu denne viac. Podobný trend – vyššieho objemu času v oboch typoch práce sme zaznamenali aj u mužov žijúcich v rozvinutých regiónoch. Neplatenou prácou trália približne o 2,5 hodiny denne viac a v prípade práci za mzdu o 1,24 hodiny denne viac ako muži žijúci v menej rozvinutých regiónoch.

Štruktúra neplatenj práce naznačuje ďalšie špecifiká charakteristické pre jednotlivé oblasti, pričom sa zameriame najmä na domáce práce a starostlivosť o deti. Kolektív autorov venujúcich sa neplatenj práci v menej rozvinutých regiónoch naznačuje pomerne podstatnú prevahu času alokovaného na domáce práce, nad časom alokovaným na starostlivosť o deti u oboch pohlaviach. V Guatemale a Egypte venujú ženy priemerne od 3,63 do 4,30 hodín

denne, pričom starostlivosti o deti približne 1,10 hodiny denne v oboch regiónoch (Atallah, Hesham, 2024; Espino, Hermeto, Soares, 2020). Suh a kol. (2020) zameriavajú sa na Egypt, uvádzajú detailnejšie časové údaje týkajúcich sa jednotlivých kategórii, ktoré naznačujú v štruktúre neplatennej práce podobné výsledky. Ženy trávia najviac času denne varením, a to v priemere 1,52 hodín denne, umývaním riadu 0,93 hodín denne a upratovaním a praním spolu 1,40 hodín denne. Starostlivosť o deti bola preukázaná v časovom objeme 0,45 hodín denne, či učenie s deťmi 0,13 hodín denne. Štruktúra neplatennej práce mužov v spomenutých kategóriách bola charakteristická veľmi nízkym zapájaním sa, pričom podobne spravidla venovali vždy viac času domácim prácam ako starostlivosti o deti, ktorá predstavovala v priemere 0,23 hodiny denne, čo predstavuje približne 14 minút denne. Ďalšími charakteristickými činnosťami pre menej rozvinuté regióny, konkrétne pre Bhután a Guatemalu, sú zber vody a dreva, ktoré v rámci rozvinutých regiónov osobitne identifikované neboli. Dané činnosti sú taktiež charakteristické ako náplň neplatennej práce žien. V prípade rozvinutých regiónov – Austrálie a Spojeného Kráľovstva bola taktiež identifikovaná prevaha domácich prác nad starostlivosťou o deti, a však dané rozdiely boli v porovnaní s menej rozvinutými regiónmi v oveľa menšom rozsahu. V Austrálii venovali ženy domácim prácam približne 3 hodiny denne a starostlivosti o deti približne 2 hodiny denne. V prípade Spojeného Kráľovstva autori uvádzajú pomerne detailné kategórie neplatennej práce, ktoré naznačujú, že ženy trávia z oblasti neplatennej práce najviac času upratovaním, a to v objeme 0,90 hodín denne a varením 0,80 hodín denne. Najviac času v oblasti starostlivosti o deti venujú rutinnej starostlivosti, interaktívnej starostlivosti, či ich transportu. Ženy žijúce na Slovensku venovali rutinným domácim prácam – upratovaniu, vareniu a starostlivosti o textil, približne od 2,35 do 3,54 hodín denne. Starostlivosť o deti bola zaznamenaná v priemere na úrovni od 0,43 do 7,41 hodín denne, pričom najnižšie hodnoty boli zaznamenané u bezdetných žien a naopak najvyššie u žien s malým dieťaťom, respektíve deťmi. Na základe analýzy, môžeme povedať, že zo sledovaných krajín sme Slovensko identifikovali ako jediné, pri ktorom v určitých prípadoch sledujeme prevahu danej kategórie nad domácimi prácami. Táto skutočnosť však môže byť ovplyvnená detailnejším rozdelením mužov a žien na základe prítomnosti dieťaťa. Ďalším špecifikom neplatennej práce v rozvinutých regiónoch je v porovnaní s menej rozvinutými regiónmi vyššia angažovanosť mužov v každej kategórii neplatennej práce. Na Slovensku boli dokonca nerutinné činnosti neplatennej práce – záhradkárčenie, starostlivosť o zvieratá, či nakupovanie, vyhodnotené ako tie, ktorým muži venujú viac času ako ženy. Podobné výsledky boli preukázané v Spojenom Kráľovstve, konkrétne pri záhradkárčení a domácich opravách (Atallah, Hesham, 2024; Bod'a

a kol., 2024; Ervin a kol., 2023; Espino, Hermeto, Soares, 2020; Pailhé, Solaz, Stanfors, 2020; Suh a kol., 2020).

Dôležité je však spomenúť možné riziká interpretácie priemerných hodnôt, respektíve nutnosť zohľadnenia možných skreslení. Pri rozvinutých regiónoch pozorujeme vyššiu dostupnosť práce na čiastočný úväzok, využívanie materských dovolení ženami, či otcovských dovolení mužmi, čo priamo ovplyvňuje využívanie času jednotlivcov. Pri rozvojových krajinách pozorujeme silný vplyv kultúry, náboženských presvedčení, či podstatnú prítomnosť práce mimo oficiálneho trhu práce. Ďalším zásadným aspektom možného skreslenia pri oboch regiónoch, je rozdielna metodika zberu dát využívania času, či veľkosť ich výskumných vzoriek.

Záver

Neplatená práca v domácnostiach je determinovaná rôznymi faktormi, pričom jednými z nich sú práve geografický kontext a stupeň ekonomického rozvoja regiónu, v ktorom sa realizuje. Cieľom našej práce bolo analyzovať a porovnať vybrané štúdie týkajúce sa neplatenej práce v rozvinutých a menej rozvinutých (rozvojových) regiónoch sveta. Na základe kritéria dostupnosti, relevantnosti a obsahovej stránky sme vybrali 6 konkrétnych štúdií, pričom polovica z nich bola klasifikovaná ako rozvinutý región, a ďalšia polovica ako menej rozvinutý, respektíve rozvojový región. Analyzovali sme rozvinuté regióny – Austráliu, Slovensko a Spojené Kráľovstvo, a menej rozvinuté regióny – Guatemalu, Egypt a Bhután. Na základe analýzy a komparácie ich metodologických postupov a výsledkov sme došli k niekoľkým záverom. Za prvé, bez ohľadu na to, či sa neplatená práca vykonáva v domácnostiach rozvinutého alebo menej rozvinutého regiónu, bremeno neplatenej práce vždy nesú ženy. Dokonca sme zistili, že zvýšeným objemom času venovaného platenej práci ženami, sa ich čas venovaný neplatenej práci neznižuje, naopak sme zaznamenali opačnú tendenciu. Ženy žijúce v rozvinutých regiónoch venujú priemerne približne o 1 hodinu denne neplatenej práci viac, ako ženy žijúce v menej rozvinutých regiónoch, a to aj napriek skutočnosti, že ženy z rozvinutých regiónov trávajú v platenej práci približne trikrát viac času. Za druhé, menej rozvinuté regióny sú charakteristické vyšším rozdielom alokácie času na neplatenú prácu medzi pohlaviami. Kým rozdiel v rozvinutých regiónoch je približne na úrovni 2,3 hodiny denne, pri menej rozvinutých sme identifikovali 3,5 hodiny denne. Mittal (2022) danú skutočnosť pripisuje socioekonomickým a kultúrnym charakteristikám rozvojových krajín, ktoré stavajú ženy do znevýhodneného postavenie, najmä pokiaľ ide o príležitosti na sebarozvoj. Za tretie, sme zaznamenali vyššiu angažovanosť mužov v oblasti neplatených prác v rozvinutých

regiónoch v porovnaní s menej rozvinutými regiónmi. Muži žijúci v rozvinutých regiónoch ňou trávia približne trikrát viac času. Za štvrté, sme identifikovali niekoľko špecifik v oblasti štruktúry neplatennej práce naprieč regiónmi podľa stupňa ich ekonomického rozvoja. Pre menej rozvinuté regióny sú charakteristické aktivity ako zber vody, či zber dreva, ktoré sme v rozvinutých regiónoch neidentifikovali, pričom ich vykonávali prevažne ženy. Zároveň sme zistili, že domácnosti z rozvinutých krajín venujú podstatne viac času starostlivosti o deti. Kým v Egypte, Guatemale a Bhutáne to bolo v priemere približne od 0,58 do 1,10 hodín denne ženami a 0,23 hodín – teda 14 minút denne mužmi, v rozvinutých regiónoch je to u žien dva až štyrikrát viac a u mužov približne štyri až päťkrát viac.

Ak sa pozrieme na limitácie našej práce, jednou z nich je komparácia príspevkov s metodologickými rozdielmi, rozličnými veľkosťami výskumných vzoriek a používanie priemerných údajov, ktoré sú v mnohých prípadoch skresľujúce. Na druhú stranu si dovoľíme tvrdiť, že analýza a komparácia bola založená na štúdiách, ktoré boli dostupné a vyhodnotené ako najrelevantnejšie. Pre účely budúceho výskumu odporúčame spracovať štúdie v súvislosti s neplatenou prácou v krajinách s rôznym ekonomickým stupňom vývoja, a to s použitím rovnakých metodologických postupov a výskumnej vzorky, čím sa zabezpečí ich porovnateľnosť, a zároveň možnosť komparácie vyššieho počtu regiónov. Rovnako je nutné analyzovať konkrétne faktory vplyvu na využívanie času jednotlivcov, ako štruktúra a podmienky trhu práce, kultúrne vplyvy, či sociálne zabezpečenie krajín.

Zoznam použitej literatúry

1. ALONSO, C., BRUSSEVICH, M., DABLA-NORRIS, E. A kol. 2019. Reducing and Redistributing Unpaid Work: Stronger Policies to Support Gender Equality. In *Working Paper No. 2019/225* [online]. Washington, D.C.: International Monetary Fund, s. 35 [cit. 2026-02-25]. ISSN 1018-594.
2. ATALLAH, M., HESHAM, M. Unpaid care work in Egypt: Gender gaps in time use. In *Working Paper No. 1755* [online]. Giza: Economic Research Forum, s. 48. [cit. 2026-02-25].
3. BEDNÁRIK, R. 2024. Analýza ekonomickej hodnoty neplatennej práce vo vzťahu k HDP ako podklad pre vytvorenie nástrojov pre vyváženú deľbu práce [online]. Bratislava: Inštitút výskumu práce a rodiny [cit. 2026-02-25]. 60 s. Dostupné na internete: https://ivpr.gov.sk/wp-content/uploads/2024/03/HDP_a_neplatenapraca_Bednarik_VU_2024.pdf

4. BOĎA, M., POVAŽANOVÁ M., NEDELOVÁ G. a kol. 2024. Gendered division of housework in Slovak couples: Life course and other factors. In *Journal of Family and Economic Issues* [online]. 45(3). s. 649-671. [cit. 2026-02-22]. ISSN 1573-3475.
5. BOHANNAN, A. S. 2024. *EBSCO: Developed country* [online]. [cit. 2026-02-22]. Dostupné na: <https://www.ebsco.com/research-starters/diplomacy-and-international-relations/developed-country>
6. CAMPBELL-ENNS, H. J., BORNSTEIN, S., HUTCHINGS, V. M. a kol. 2023. The experiences and needs of unpaid family caregivers for persons living with dementia in rural settings: a qualitative systematic review. In *PLoS One* [online]. 18(6). e0286548 [cit. 2026-02-22]. ISSN 1932-6203.
7. CARNEIRO, C. M. M., PINHO, P. S., TEIXEIRA, J. R. B. a kol. 2023. Unpaid domestic work: persistence of gender-based labor division and mental disorders. In *Revista de Saude Publica* [online]. 57(1). s. 1-12 [cit. 2026-02-25]. ISSN 1518-8787.
8. DERNDORFER, J., DISSLBACHER, F., LECHINGER, V. a kol. 2021. Home, sweet home? The impact of working from home on the division of unpaid work during the COVID-19 lockdown. In *PloS one* [online]. 16(11). s. e0259580. [cit. 2026-02-22]. ISSN 1932-6203.
9. ERVIN, J., TAOUK, Y., ALFONZO, L. F. a kol. 2022. Gender differences in the association between unpaid labour and mental health in employed adults: a systematic review. In *The Lancet Public Health* [online]. 7(9). s. e775-e786 [cit. 2026-02-22]. ISSN 2468-2667.
10. ERVIN, J., TAOUK, Y., HEWITT, B. a kol. 2023. The association between unpaid labour and mental health in working-age adults in Australia from 2002 to 2020: a longitudinal population-based cohort study. In *The Lancet Public Health* [online]. 8(4). s. e276-e285. [cit. 2026-02-22]. ISSN 2468-2667.
11. ESPINO, I., HERMETO, A., LUZ, L. 2024. Gender differences in time allocation to paid and unpaid work: evidence from urban households in Guatemala, 2000–2014. In *Community, Work & Family* [online]. 27(2). s. 154-169. [cit. 2026-02-25]. ISSN 1469-3615.
12. EUROSTAT, 2019. *Harmonised European Time Use Surveys (HETUS) 2018 Guidelines* [online]. Luxembourg: Publications Office of the European Union. s. 229. [cit. 2026-02-22]. ISBN 978-92-76-01964-0. Dostupné na internete: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3859598/9710775/KS-GQ-19-003-EN-N.pdf>

13. HERTOGE, E., KAN M. Y., SHIRAKAWA, K., CHIBA, R. Do Better-Educated Couples Share Domestic Work More Equitably in Japan? It Depends on the Day of the Week. In *Journal of Comparative Family Studies* [online]. 52(2). s. 271-310, [cit. 2026-02-25]. ISSN 1929-9850.
14. HIRWAY, I. 2015. Unpaid Work and the Economy: Linkages and Their Implications. In *Indian Journal of Labour Economics* [online]. 58 (1). s. 1-21 [cit. 2026-02-25]. ISSN 0019-5308.
15. HWANG, J., LEE, CH., LEE, E. 2019. Gender norms and housework time allocation among dual-earner couples. In *Labour Economics* [online]. 57(1). s. 102-116 [cit. 2026-02-22]. ISSN 0927-5371.
16. KOLLÁR, J., HRONEC, M. 2016. Mikro a makroekonomické aspekty neplatenj práce. In URAMOVÁ, M., ORVINSKÁ M. a kol. (eds.) *Neplatená práca na Slovensku*. Banská Bystrica: Belanium, s. 146-182. ISBN 978-80-557-1158-4.
17. LIGHTMAN, N., LINK, C. 2021. Gender, class and the cost of unpaid care: An analysis of 25 countries. In *Journal of Comparative Family Studies* [online]. 52(2). s. 206-244. [cit. 2026-02-22]. ISSN 1923-5293.
18. MITTAL, N. 2022. Invisible labour: Comparison of unpaid work done by women and men across developed and developing countries. In *International Journal of High School Research* [online]. 4(3). s. 69-75. [cit. 2026-02-22]. ISSN 2693-3086.
19. PAILHÉ, A., SOLAZ, A., STANFORS, M. 2021. The great convergence: Gender and unpaid work in Europe and the United States. In *Population and Development Review* [online]. 47(1). s. 181-217. [cit. 2026-02-25]. ISSN 1728-4457.
20. PAPROTNY, D. 2021. Convergence between developed and developing countries: a centennial perspective. In *Social indicators research* [online]. 153(1). s. 193-225. [cit. 2026-02-22]. ISSN 1573-0921.
21. POVAŽANOVÁ, M. 2016. Teoretické východiská skúmania neplatenj práce. In URAMOVÁ, M., ORVINSKÁ M. a kol. (eds.) *Neplatená práca na Slovensku*. Banská Bystrica: Belanium. s. 27. ISBN 978-80-557-1158-4.
22. ROHLAND, L. 2024. *EBSCO: Developing nations* [online]. [cit. 2026-02-22]. Dostupné na: <https://www.ebsco.com/research-starters/economics/developing-nations>
23. ROMÁN, G. J. 2021. Couples' relative education and the division of domestic work in France, Spain, and the United States. In *Journal of Comparative Family Studies* [online]. 52(2). s. 245-270. [cit. 2026-02-22]. ISSN 1923-5293.

24. SABIR, S., RAFIQUE, A., ABBAS, K. 2019. Institutions and FDI: evidence from developed and developing countries. In *Financial Innovation* [online]. 5(1). s. 1-20. [cit. 2026-02-22]. ISSN 2199-4730.
25. SAHU, D. 2024. Gendered division of paid, unpaid, and total work in India: who bears more burden?. In *Contemporary South Asia* [online]. 32(2). s. 151-166. [cit. 2026-02-22]. ISSN 1469-364X.
26. SINGH, P., PATTANAIK, F. 2020. Unfolding unpaid domestic work in India: women's constraints, choices, and career. In *Palgrave Communications* [online]. 6(1). s. 1-13 [cit. 2026-02-25]. ISSN 2055-1045.
27. SUH, J., DORJI, C., MERCER-BLACKMAN, V. a kol. 2020. Valuing Unpaid Care Work In Bhutan. In *Working Paper No. 624* [online]. Philippines: Asian Development Bank, s. 37. [cit. 2026-02-25]. ISSN 2313-6545.
28. TRIPATHI, S., AZHAR, S., ZHAI, F. 2022. Unpaid care work among women in South Asia: A systematic review. In *Asian Social Work and Policy Review* [online]. 16(3). s. 275-289 [cit. 2026-02-22]. ISSN 1753-1411.
29. URAMOVÁ, M., KNAPKOVÁ, M., HRONEC, M. 2018. Education and Unpaid Work- Selected Implications for the Labour Market. In *Economic Policy in the European Union Member Countries* [online]. Karviná: Silesian University. s. 395-403. [cit. 2026-02-22]. ISBN 978-80-7510-289-8.
30. ZHAO, Y., AKTER, S., GOLLEY, J. Energy poverty and unpaid work: Evidence from rural China. In *Energy Research & Social Science* [online]. 133(1). s. 104596 [cit. 2026-02-22]. ISSN 2214-6326.
31. ZHOU, M., KAN, M. Y. 2023. The gendered impacts of partnership and parenthood on paid work and unpaid work time in Great Britain, 1992–2019. In *Population and Development Review* [online]. 49(4). s. 829-857. [cit. 2026-02-22]. ISSN 1728-4457.

Prílohy

Príloha 1 Zoznam rozvojových krajín

Table 8 List of developing countries

Low Income Countries		Lower Middle income countries			
1	Benin	1	Armenia	21	Mauritania
2	Burkina Faso	2	Bangladesh	22	Moldova
3	Burundi	3	Bhutan	23	Mongolia
4	Central African Republic	4	Bolivia	24	Morocco
5	Chad	5	Cabo Verde	25	Myanmar
6	Congo, Dem. Rep.	6	Cambodia	26	Nicaragua
7	Guinea-Bissau	7	Cameroon	27	Nigeria
8	Liberia	8	Congo, Rep.	28	Pakistan
9	Madagascar	9	Egypt, Arab Rep.	29	Philippines
10	Malawi	10	El Salvador	30	Solomon Islands
11	Mali	11	Georgia	31	Sri Lanka
12	Mozambique	12	Ghana	32	Sudan
13	Nepal	13	Guatemala	33	Swaziland
14	Rwanda	14	Honduras	34	Tunisia
15	Senegal	15	India	35	Ukraine
16	Sierra Leone	16	Jordan	36	Vanuatu
17	Tanzania	17	Kenya	37	West Bank and Gaza
18	Togo	18	Kyrgyz Republic	38	Yemen, Rep.
19	Uganda	19	Lao PDR	39	Zambia
20	Zimbabwe	20	Lesotho		

Zdroj: Sabir, Rafique a Abbas, 2019, s. 15.

Príloha 2 Zoznam rozvinutých krajín

Table 9 List of developed countries

High Income Countries			Upper Middle Income Countries				
1	Australia	24	Kuwait	1	Albania	23	Jamaica
2	Austria	25	Latvia	2	Belize	24	Kazakhstan
3	Bahamas, The	26	Lithuania	3	Bulgaria	25	Macedonia, FYR
4	Barbados	27	Luxembourg	4	Colombia	26	Malaysia
5	Belgium	28	Malta	5	Iran, Islamic Rep.	27	Mauritius
6	Brunei Darussalam	29	Netherlands	6	Algeria	28	Mexico
7	Canada	30	New Zealand	7	Argentina	29	Namibia
8	Chile	31	Norway	8	Azerbaijan	30	Panama
9	Cyprus	32	Poland	9	Belarus	31	Paraguay
10	Czech Republic	33	Portugal	10	Bosnia and Herzegovina	32	Peru
11	Denmark	34	Qatar	11	Botswana	33	Romania
12	Estonia	35	Saudi Arabia	12	Brazil	34	Russian Federation
13	Finland	36	Singapore	13	China	35	Samoa
14	France	37	Slovak Republic	14	Costa Rica	36	Serbia
15	Germany	38	Slovenia	15	Croatia	37	South Africa
16	Greece	39	Spain	16	Dominican Republic	38	St. Lucia
17	Hong Kong SAR, China	40	Sweden	17	Ecuador	39	St. Vincent and the Grenadines
18	Hungary	41	Switzerland	18	Equatorial Guinea	40	Suriname
19	Iceland	42	Trinidad and Tobago	19	Fiji	41	Thailand
20	Ireland	43	United Kingdom	20	Gabon	42	Tonga
21	Israel	44	United States	21	Guyana	43	Turkey
22	Italy	45	Uruguay	22	Iraq	44	Turkmenistan
23	Korea, Rep.						

Zdroj: Sabir, Rafique a Abbas, 2019, s. 15.